

PAPER DETAILS

TITLE: Tip 1 Diyabetli Adölesanların Benlik Saygısının Diyetle Uyumla İlişkisi

AUTHORS: Zühal ARTUVAN,Sabire YURTSEVER

PAGES: 1-5

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1091702>

ARAŞTIRMA / RESEARCH

Tip 1 Diyabetli Adölesanların Benlik Saygısının Diyetle Uyumla İlişkisi

The Relationship between Self-Esteem and Diet Compliance in Adolescents with Type 1 Diabetes

Zühal ARTUVAN, Uzm. Hem.¹, Sabire YURTSEVER, Prof. Dr. ²¹Mersin Toros Devlet Hastanesi, Enfeksiyon Kontrol Birimi²Teona Eğitim ve Danışmanlık Merkezi, Mersin

Kabul tarihi/Accepted: 06.12.2019

İletişim/Correspondence:

Zühal ARTUVAN, Mersin Toros Devlet Hastanesi
Mesudiye Mah. 5117 sok. No:34 33060 Akdeniz/
Mersin

E-posta: zuhalartuvan@gmail.com

Özet

Amaç: Araştırma Tip 1 diyabetli adölesanların benlik saygılarının diyetle uyum üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla yapılmıştır. **Gereç ve Yöntem:** Araştırma iki devlet hastanesi ve iki üniversite hastanesinin diyabet polikliniklerinde yapılmıştır. Araştırma kapsamına bu polikliniklere kayıtlı yaşları 12-20 arasında olan toplam 85 Tip 1 diyabetli adölesan alınmıştır. Verilerin toplanmasında anket formu ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği kullanılmıştır. Toplanan veriler SPSS 10 paket programında değerlendirilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde yüzdeler ve ki-kare testi kullanılmıştır. **Bulgular:** Araştırma sonucunda, Tip 1 diyabetli adölesanların %57.6'sının benlik saygısının yüksek olduğu belirlenmiştir. Adölesanlarda yaş ve cinsiyet ile benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken ($p>.05$), okula gidenlerde daha yüksek benlik saygısı olduğu saptanmıştır ($p>.05$). Adölesanların okuldaki başarı durumunun benlik saygılarını olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir ($p\leq.05$). Diyetle uyuma durumu ile benlik saygısı düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken, öğün sayısına uyan adölesanlarda benlik saygısı daha yüksek bulunmuştur ($p>.05$). Ayrıca diyetle uymayan adölesanlarda kendilik kavramının sürekliliğinin az olduğu, eleştiriye duyarlılık ve kişilerarası ilişkilerde tehdit hissetmenin yüksek olduğu, insanlara güvenin ve baba ile ilişkinin orta düzeyde olduğu belirlenmiştir ($p>.05$). **Sonuç:** Öğün sayısına uyan adölesanlarda benlik saygısının daha yüksek olduğu, benlik saygısı ölçeğinin alt kategorileri değerlendirildiğinde ise, diyetle uymayan adölesanlarda bu kategorilerin olumsuz etkilendiği saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tip 1 diyabet, adölesan, benlik saygısı, diyet.

Abstract

Objective: This study was designed to determine the effects of self-esteem on the compliance of a diet program for adolescents who have been diagnosed with type 1 diabetes mellitus. **Material and Methods:** The research was carried out in the diabetes polyclinics of two public hospitals and two university hospitals. The research included 85 adolescents ranging between the ages of 12 and 20, who were diagnosed with type 1 diabetes and registered at these polyclinics. A questionnaire and Rosenberg Self-Esteem Scale were used for data collection. The data were evaluated using SPSS 10 programme. Percentages and chi-square tests were used for the analysis. **Findings:** The results indicate that, 57.6% of the adolescents with type 1 diabetes have high levels of self-esteem. While self-esteem does not have a statistically significant relationship with gender and age ($p>.05$), the self-esteem scores of adolescents who attend school was higher than those who do not ($p>.05$). The success of an adolescent in school has a statistically significant and positive effect on self-esteem ($p\leq.05$). While there is no statistically significant relationship between diet compliance and self-esteem level, self-esteem is higher in adolescents who followed the instructions on the number of meals ($p>.05$). Moreover, adolescents who did not comply with the diet have lower levels of self-esteem, higher levels of sensitivity to criticism, higher levels of feeling threatened in interpersonal relationships and moderate levels of trust in people and relationship with father ($p>.05$). **Conclusion:** Self-esteem is higher in adolescents who follow the instructions on the number of meals and, when the sub-categories of self-esteem scale were evaluated, it was found that these categories were adversely negatively affected in adolescents who did not comply with the diet.

Keywords: Type 1 diabetes, adolescent, self-esteem, diet.

Giriş

Kronik hastalıkların sayısı her geçen gün artmakta, kronik hastalıklar en önemli sağlık sorununu oluşturmaktadır. Uluslararası Diyabet Federasyonu'nun (IDF) verilerine göre dünyada yaklaşık 425 milyon diyabetli hasta bulunduğu ve bu sayının 2045 yılında 629 milyon olabileceği belirtilmektedir. Bunun yanı sıra 0-14 yaş arası 542.000 Tip 1 Diyabetli çocuk bulunduğu ve her yıl 86.000 çocuğa yeni tanı konulmakta olduğu belirlenmiştir (IDF, 2017).

Tip 1 Diyabet pankreasın β hücrelerinin yıkımına bağlı insülin yetersizliği ile ortaya çıkan kronik bir hastalıktır. Yaşam boyu süren, sürekli glisemik kontrolü gerektiren, biyolojik, psikolojik ve sosyal etkileri olan kompleks bir durumdur (Caccavale, vd., 2018; "Türkiye Diyabet Programı", 2015-2020; Çavuşoğlu, 2019; Rasbach vd., 2015; Cherubini vd., 2018). Kronik hastalık tanısı konulan adölesan, sıklıkla hastalıkla baş etme yöntemi olarak inkar etme ve problemlerden kaçmayı kullanabilmektedir. Akranlarından farklı olmayı istememeleri, ailelerine bağımlı yaşamaları nedeni ile tedavi protokollerine uyumda güçlük yaşanabilmektedir. Akranları tarafından kabul görme ve psikososyal problemler nedeniyle Tip 1 Diyabetli adölesanlarda yeme sorunları daha fazla görülmektedir. Adölesan metabolik kontrolü sağlamada ve diyetle uyumda zorlanmakta böylece benlik saygısı olumsuz yönde etkilenmektedir (Çavuşoğlu, 2019; Abulalula, Rodan, Milliga & Jacobsen, 2018; Oris vd., 2016; Husted, Esbensen, Hommel, Thorsteinsson & Zoffmann, 2014; Ceylan ve Altay, 2016; Commissariat, Laffel & Gonzalez, 2019). Yapılan çalışmalarda Tip 1 Diyabeti olan çocukların benlik saygılarının sağlıklı çocuklara göre daha düşük olduğu bulunmaktadır (Öz, Yılmaz ve Akçay, 2009). Bu nedenle bu çalışma Tip 1 Diyabetli adölesanlarda benlik saygısının diyetle uyum üzerine etkisini belirlemek amacı ile yapılmıştır.

Amaç

Bu çalışma Tip 1 Diabetes Mellitus tanısı alan adölesanlarda benlik saygısının diyetle uyum üzerindeki etkisini araştırmak amacı ile tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem

Araştırma iki Üniversite Hastanesi ve iki Devlet Hastanesinin Diyabet Polikliniklerinde yapılmıştır. Araştırmanın evrenini belirleyen hastanelere kayıtlı toplam 110 adölesan oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini son bir yıllık hastane arşivindeki dosyalardan tespit edilen, 12-20 yaş arasında olan, Tip 1 Diabetes Mellitus tanısı almış 85 adölesan oluşturmuştur. Araştırmaya dahil edilme kriterleri; Tip 1 Diyabet tanısı almış olmak ve 12-20 yaş arasında olmak ve araştırmaya katılmaya gönüllü olmak olarak belirlenmiştir. Araştırma kapsamına polikliniğe kayıtlı olduğu halde il dışında yaşayan ve telefon numaraları bulunmayan hastalar alınamamıştır. 8 adölesan çalışmaya katılmayı reddetmiştir. Böylece 85 adölesan örneklemini oluşturmuştur. Verilerin toplanmasında anket formu ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin toplanması beş aylık süre içerisinde tamamlanmıştır.

Anket Formu; literatür taraması sonucu oluşturulan Tip 1 diyabetli adölesanların sosyo-demografik özellikleri ile diyet ve diyetle uyumu etkileyen faktörleri belirlemeye yönelik 43 sorudan oluşmaktadır. 1-15. sorular sosyodemografik özelliklere yönelik, 16-24. sorular okula gitme durumu ve arkadaşları ile ilişkileri, 24-30. sorular hastalığı hakkındaki bilgi durumu, 31-32 egzersiz yapma durumu, 33-40. sorular diyetle uyum, 41-42. sorular tedavi durumu, 43. soru diyetindeki başarı durumuna yöneliktir (Hatun, 2001; Çavuşoğlu, 2004; Mellin, 2004).

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği; 1963 yılında Morris Rosenberg tarafından geliştirilmiş ve 1965'te geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Ülkemizde ise ölçeğin Türkçeleştirilmesi, geçerlik ve güvenilirlik çalışması Çuhadaroglu tarafından yapılmıştır. Ölçek 12 alt kategoriden oluşmaktadır. Benlik saygısı 10, kendilik kavramının sürekliliği 5, insanlara güven duyma 5, eleştiriye duyarlılık 3, depresif duygulanım 6, hayalperestlik 4, psikosomatik belirtiler 10, kişilerarası ilişkilerde tehdit hissetme 3, tartışmalara katılabilme derecesi 2, ana baba ilgisi 7, baba ile ilişki 6 ve psikiş izolasyon 2 maddeden oluşmaktadır. Toplam 63 maddeden oluşmaktadır. Toplam puan alt kategorilere göre düşük, orta, yüksek olarak sınıflandırılmaktadır. Ölçeğin Chronbach alpha kat sayısı 0,82 olarak bulunmuştur (Çuhadaroglu, 1986).

Hazırlanan anket formunun işlerliği ve uygulama süresinin belirlenmesi için sekiz adölesana ön uygulama yapılmıştır. Ön uygulama sonucunda anket formunda herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. Ön uygulama yapılan hastalar araştırma kapsamına alınmamışlardır.

Araştırmanın verilerinin toplanmasına başlamadan önce, araştırmanın yapılacağı hastanelerin Başhekimliklerinden kurum izinleri alınmıştır. Ayrıca, 12-18 yaş arasındaki adölesanların ebeveyninden ve 18-20 yaş arasındaki adölesanların kendisinden araştırmaya katılmak için onamları alınmıştır. Araştırma kapsamına alınan hastalara telefonla ulaşılarak takip edildikleri hastaneye davet edilmiş ve araştırmacı tarafından adölesanlarla yüz yüze görüşülerek uygulanmıştır. Her bir görüşme için bir saat süre ayrılmıştır. Anket formu araştırmacı tarafından okunarak adölesanların yanıtları alınmış ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeğini hastalar kendisi doldurmuşlardır.

Veriler SPSS paket programında, yüzdelik ve ki-kare testi kullanılarak analiz edilmiş, sonuçlar % 95 güven aralığında, $p < .05$ anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

Bulgular

Çalışmamızda adölesanların %57.6'sının benlik saygısının yüksek olduğu, %58.8'inin 17-20 yaş arasında, %52.9'unun kız olduğu bulundu. 17-20 yaş arasındakilerin %56'sının, 12-16 yaş arasındakilerin %60.0'ının benlik saygısının yüksek olduğu görüldü ($p > .05$). Cinsiyet ile benlik saygısı karşılaştırıldığında; kızların %60'ının, erkeklerin ise %55'inin benlik saygısının yüksek olduğu belirlendi ($p > .05$). Hastaların tanıtıcı özelliklerinin ayrıntıları Tablo 1'de görülmektedir.

Tablo 2'de adölesanların diyetleri ile ilgili özelliklerine göre benlik saygısı düzeyleri incelendi. Öğün sayısına uyan adölesanların %59.7'sinde, uymayanların %52.2'sinde benlik saygısı yüksek bulundu. Öğün sayısına uyma durumu ile benlik saygısı düzeyi arasında farkın anlamlı olmadığı saptandı ($p > .05$).

Diyete uyanların %56.8'inde, uymayanların %75'inde benlik saygısı yüksekti. Diyetle uyma durumu ile benlik saygısı düzeyi arasında farkın anlamlı olmadığı bulundu ($p > .05$).

Tablo 3'de adölesanların benlik saygısı ölçeğinin alt grup değerlendirmelerinin diyetle uyma durumuna göre dağılımı yer almaktadır. Diyetle uymayan adölesanlarda kendilik kavramının sürekliliği daha az, eleştiriye duyarlılığın ve kişilerarası ilişkilerde tehdit hissetmenin yüksek, insanlara güvenin ve baba ile ilişkinin orta düzeyde olduğu bulundu. Bütün alt gruplar ile diyetle uyum arasında anlamlı bir ilişki yoktu ($p > .05$).

Tablo 1. Adölesanların Tanıtıcı Özelliklerine Göre Benlik Saygısı Düzeyleri

Tanıtıcı Özellikler		Benlik Saygısı Düzeyi								X² / LR	P
		Düşük		Orta		Yüksek		Toplam			
		S	%	S	%	S	%	S	%		
Yaş	12-16	5	14.2	9	25.7	21	60	35	41.2	X²=2,69	>.05
	17-20	11	22	11	22	28	56	50	58.8		
Cinsiyet	Kız	9	20.0	9	20.0	27	60.0	45	52.9	X²=0,67	>.05
	Erkek	7	17.5	11	27.5	22	55.0	40	47.1		
Okula Götme D.	Giden	14	19.4	17	23.6	41	56.9	72	84.7	LR=0,14	>.05
	Gitmeyen	2	15.4	3	23.1	8	61.5	13	15.3		
Okuldaki Başarı D.	İyi	11	17.7	12	19.3	39	62.90	62	72.9	LR=3,93	<.05
	Orta + Kötü	5	21.7	8	34.7	10	43.47	23	27.1		
Aile Tipi	Çekirdek	14	18.9	16	21.6	44	59.5	74	87.1	LR=2,28	>.05
	Geniş	1	16.7	3	50.0	2	33.3	5	5.9		
	Parçalanmış	1	20.0	1	20.0	3	60.0	6	7.1		

*LR=Likelihood Ratio

Tablo 2. Adölesanların Diyetleri İle İlgili Özelliklerine Göre Benlik Saygısı Düzeyleri

		Benlik Saygısı Düzeyi								X ² / LR	P
		Düşük		Orta		Yüksek		Toplam			
		S	%	S	%	S	%	S	%		
Öğün Sayısı	3	3	15.8	5	26.3	11	57.9	19	22.4	LR=3,00	>.05
	6	11	18.6	12	20.3	36	61.0	59	69.4		
	Diğer (4+5)	2	28.6	3	42.9	2	28.6	7	8.2		
Öğün Sayısına Uyuma Durumu	Uyan	13	21.0	12	19.4	37	59.7	62	72.9	X ² =2,42	>.05
	Uymayan	3	13.0	8	34.8	12	52.2	23	27.1		
Diyete Uyuma Durumu	Uyan	15	18.5	20	24.7	46	56.8	81	95.3	LR=2,21	>.05
	Uymayan	1	25.0	0	0	3	75.0	4	4.7		

*LR=Likelihood Ratio

Tartışma

Tip 1 diyabet hastalığının yönetiminde metabolik kontrolün sağlanması, diyetle uyum ve komplikasyonların önlenmesi önemlidir (Ergün ve Sivrikaya, 2012; Commissariat, Laffel & Gonzalez, 2019; Rasbach vd., 2015). Çalışmamızda öğün sayısına uyan adölesanların benlik saygısının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Tip 1 diyabetli hastalarda diyabetik stresin araştırıldığı bir çalışmada, yüksek diyabetik stresi olan Tip 1 diyabetli hastaların yüksek HbA1c seviyesine sahip olduğu, yüksek diyabetik stres skoru olan 18 yaş altı hastalarda diyet kısıtlamalarının artmasıyla benlik saygısı ve yaşamdan memnun olma puanlarının düştüğü bulunmuştur (Powers, Richter, Ackard & Craft, 2017). Benlik saygısının azalmasıyla diyetle uyum güçleşebilmektedir.

Adölesanların %57.6'sının benlik saygısının yüksek olduğu bulunmuştur. Benlik saygısı yüksek olan adölesanların %60'ını kızlar oluştururken, %55'ini erkekler oluşturmaktadır. Ergenlerde yaşam kalitesi ve benlik saygısının araştırıldığı bir çalışmada, kızların benlik saygıları puan ortalamaları erkeklerden daha yüksek bulunmuştur (Işık, 2012). Bizim çalışmamıza benzerdir. Tip 1 diyabetli olan adölesanlar ve genç yetişkinlerde diyabetle ilişkili problemlerin araştırıldığı başka bir çalışmada, kızlarda görülen depresif semptomların erkeklerden daha yüksek olduğu bulunmuştur (Oris vd., 2016). Tip 1 diyabetli çocukların benlik saygısını etkileyen faktörlerin incelendiği diğer bir çalışmada ise, erkeklerin benlik saygısı puan ortalaması kızlardan daha yüksek bulunmuştur (Öz, Yılmaz ve Akçay, 2009).

Tip 1 diyabetli adölesanlarda stres, depresyon, içe kapanma, anksiyete gibi psikiyatrik ve davranışsal sorunlar sağlıklı çocuklara göre daha sık görülmektedir. Kötü metabolik kontrol ile çocukların benlik saygısı olumsuz etkilenmektedir (Boztepe, 2012; Oris vd., 2016; Rasbach vd., 2015; "Çocuk Endokrinolojisi ve Diyabet Derneği", 2018). Adölesanların okula devam etmeleri, akranları ile ilişkilerinin iyi olması hastalığa uyumunu kolaylaştırmaktadır. Çalışmamızda adölesanların çoğunluğu okula devam etmektedir. Tip 1 diyabetli çocukların hastalıklarına yönelik tutumlarının incelendiği bir çalışmada, çalışmaya katılan bütün çocukların okula devam ettiği, %59.7'sinin okuldaki başarı durumunun iyi olduğu belirlenmiştir (Çelebi, 2014). Çalışmamızda okuldaki başarı durumu iyi olanların %62.9'unda yüksek benlik saygısı bulunurken, orta ve kötü olanların %43.3'ünde yüksektir (p<.05). Lise öğrencilerinin benlik kavramlarını algılama biçimlerinin araştırıldığı bir çalışmada, öğrencilerin okuldaki başarı durumları yükseldikçe benlik kavramının da yükseldiği bulunmuştur (Adana, Arslantaş ve Şahbaz, 2012). Öz ve ark'nın yaptıkları çalışmalarında ise, okula devam eden çocukların benlik saygısı puan ortalaması devam etmeyenlere göre daha yüksek bulunmuştur (Öz, Yılmaz ve Akçay, 2019). Çalışmamıza benzerdir.

Metabolik kontrolün sağlanmasında diyetle uyum anahtar rol oynar. Çalışmamızda adölesanların %72.9'u öğün sayısına uymakta olduğu ve benlik saygısı yüksek olan adölesanların öğün sayısına daha fazla uydukları bulunmuştur. Yüksek HbA1c'si olan Tip 1 diyabetli hastalarda benlik saygısındaki değişimleri incelenmiş ve uzun dönem komplikasyon görülen kadın

hastalarda benlik saygısının daha düşük olduğu bulunmuştur (Mohn ve ark., 2018). Çalışmamızda, benlik saygısı ölçeğinin alt grupları ile diyetle uyma durumu karşılaştırıldığında, diyetle uymayan adölesanlarda, kendilik kavramının sürekliliğinin az olduğu, eleştiriye duyarlılığın ve kişilerarası ilişkilerde tehdit hissetmenin yüksek olduğu, insanlara güvenin ve baba ile ilişkinin orta düzeyde olduğu bulunmuştur. Öz ve ark.'nın yaptıkları çalışmalarında, ailesi tarafından desteklendiğini ifade eden çocukların benlik saygısı puan ortalamaları daha yüksek bulunmuştur (Öz, Yılmaz ve Akçay, 2019). Bizim çalışmamıza benzerdir.

Sonuç

Çalışmamızda öğün sayısına uyan adölesanlarda daha yüksek benlik saygısının olduğu, diyetle uymayan adölesanlarda ise benlik saygısı ölçeğinin alt kategorilerinin olumsuz yönde etkilendiği saptanmıştır. Bu nedenle Tip I diyabeti olan adölesanların sürekli ve düzenli izlenmesi, diyabet hemşiresi ile iletişim halinde olması, ailelerin tedaviye ve bakıma katılımının sağlanması, adölesanın insülin tedavisi, diyet, egzersiz planına uyumunun sağlanması, diyetine uyup uymadığının kontrol edilmesi, okuluna devam ederek akranlarından ayrı kalmaması, adölesana psikolojik ve sosyal destek sağlanması önerilebilir.

Tablo 3. Adölesanların Benlik Saygısı Ölçeğinin Alt Grup Değerlendirmelerinin Diyetle Uyma Durumuna Göre Dağılımı

Benlik Saygısı Alt Grupları		Diyete Uyuma Durumu						LR	P
		Uyan		Uymayan		Toplam			
		S	%	S	%	S	%		
Kendilik Kavramının Sürekliliği	Az	40	49.4	3	75.0	43	50.6	1,05	>.05
	Çok	41	50.6	1	25.0	42	49.4		
İnsanlara Güven	Az	29	35.8	1	25.0	30	35.3	1,88	>.05
	Orta	39	48.1	3	75.0	42	49.4		
	Çok	13	16.0	0	0	13	15.3		
Eleştiriye Duyarlılık	Az	21	25.9	1	25.0	22	25.9	.002	>.05
	Çok	60	74.1	3	75.0	63	74.1		
Depresif Duygulanım	Yok	19	23.5	0	0	19	22.4	4,36	>.05
	Az	31	38.3	3	75	34	40.0		
	Orta	16	19.8	1	25	17	20.0		
	Çok	15	18.5	0	0	15	17.6		
Hayalperestlik	Yok	27	33.3	1	25.0	28	32.9	.74	>.05
	Az	25	30.9	1	25.0	26	30.6		
	Orta	21	25.9	1	25.0	22	25.9		
	Çok	8	9.9	1	25.0	9	10.6		
Psikosomatik Belirtiler	Yok	10	12.3	3	75.0	13	15.3	9,74	<.21
	Az	18	22.2	0	0	18	21.2		
	Orta	25	30.9	1	25.0	26	30.6		
	Çok	28	34.6	0	0	28	32.9		
Kişilerarası İlişkilerde Tehdit Hissetme	Yok	13	16.0	0	0	13	15.3	8,08	>.05
	Az	16	19.8	1	25.0	17	20.0		
	Orta	36	44.4	0	0	36	42.4		
	Çok	16	19.8	3	75.0	19	22.4		
Tartışmalara Katılma Derecesi	Az	50	61.7	2	50.0	52	61.2	.89	>.05
	Orta	26	32.1	2	50.0	28	32.9		
	Çok	5	6.2	0	0	5	5.9		
Ana-Baba İlgisi	Az	9	11.1	0	0	9	10.6	.98	>.05
	Orta	22	27.2	1	25.0	23	27.1		
	Çok	50	61.7	3	75.0	53	62.4		
Babayla İlişki	Az	20	24.7	1	25.0	21	24.7	.07	>.05
	Orta	36	44.4	2	50.0	38	44.7		
	Çok	25	30.9	1	25.0	26	30.6		
Psşik İzolasyon	Yok	59	72.8	4	100.0	63	74.1	2,46	>.05
	Az	18	22.2	0	0	18	21.2		
	Çok	4	4.9	0	0	4	4.7		

*LR=Likelihood Ratio

Alana Katkı

Tip 1 Diyabetli çocuk sayısının gün geçtikçe artması ve bu hastalığın yaşam süresince devam eden kronik bir hastalık olması nedeniyle çocukların benlik saygısı düzeyinin öneminin anlaşılması ve metabolik kontrolün sağlanmasında etkili olduğunun bilinmesi gelecek çalışmalara yön verecektir.

Çıkar Çatışması

Bu makalede herhangi bir nakdi/ayni yardım alınmamıştır. Herhangi bir kişi ve/veya kurum ile ilgili çıkar çatışması yoktur.

Kaynaklar

- Abualula, N., Rodan M., Milliga, R., & Jacobsen, K. (2018). Self-rated health among American adolescents with type 1 diabetes in the T1D Exchange Clinic Registry. *Journal of Diabetes and Its Complications*, 32, 83–88.
- Adana, F., Arslantaş, H., & Şahbaz, M. (2012). Lise öğrencilerinin benlik kavramlarını algılama biçimleri ve ilişkili faktörler. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 3(1), 22-29.
- Boztepe, H. (2012). Tip 1 diyabet yönetiminde riskli bir dönem: ergenlik. *Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*, 82-89.
- Caccavale, L., Corona, R., LaRose, J., Mazzeo, S., Sova, A., & Bean, M. (2018). Exploring the role of motivational interviewing in adolescent patient-provider communication about type 1 diabetes. *Pediatric Diabetes*, 20, 217-225.
- Ceylan, Ç. & Altay, N. (2016). Tip 1 diabetes mellitus tanısı olan adölesanlarda sosyal kaygı ve hemşirelik yaklaşımı. *Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*, 1(2), 77-89.
- Cherubini, V., Skrami, E., Iannilli, A., Cesaretti, A., Paparusso, Alessandrelli, M., Carle, F. et al. (2018). Disordered eating behaviors in adolescents with type 1 diabetes: A cross-sectional population-based study in Italy. *Int J EatDisord.*, 51, 890–898.
- Commissariat, P., Laffel, L., & Gonzalez, J. (2019). Identity and treatment adherence in predominantly ethnic minority teens and young adults with type 1 diabetes. *Pediatric Diabetes*, 1-8.
- Çavuşoğlu, H. (2019). Çocuk Sağlığı Hemşireliği. Ankara: Sistem.
- Çavuşoğlu, H. (2004). Çocuk Sağlığı Hemşireliği. Ankara: Sistem.
- Çelebi, A. (2014). Tip 1 Diyabetli Çocukların Hastalıklarına Yönelik Tutumları ve Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Cuhadaroğlu, F. (1986). Adölesanlarda benlik saygısı. Uzmanlık Tezi. Hacettepe Üniv. Tıp Fak. Psikiyatri AD, Ankara.
- Çocuk Endokrinolojisi ve Diyabet Derneği. (2018). Çocukluk Çağı Diyabeti. <http://www.cocukendokrindiabet.org/uploads/dokumanlar/4rQmbOPqvZha1SywGHSV.pdf> Erişim Tarihi: 30.10.2019
- Ergün, S., & Sivrikaya, S. (2012). Tip1 Diyabetli Çocukların evde bakım uygulamaları ve yönetimi. *Balikesir Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1 (2).
- Hatun, Ş., Yenigün, M. (ed). (2001). Çocukluk çağı diyabeti. Her yönüyle Diabetes Mellitus. Nobel Tıp Kitabevi, İstanbul, 173-213.
- Husted, G., Esbensen, B., Hommel, E., Thorsteinsson, B., & Zoffmann, V. (2014). Adolescents developing life skills for managing type 1 diabetes: a qualitative, realistic evaluation of a guided self-determination-youth intervention. *Leading Global Nursing Research*, 70(1), 2634-2650.
- International Diabetes Federation. (2017). Diabetes estimates. People with diabetes. 8. Baskı. <https://diabetesatlas.org/across-the-globe.html>. Erişim tarihi: 31.10.2019.
- Işıklar, A. (2012). Ergenlerde yaşam kalitesi ve benlik saygısı düzeyinin cinsiyet ve obezite değişkenleri açısından incelenmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22 (2), 84-92.
- Mellin, A. (2004). Unhealthy weight management behavior among adolescents girls with type 1 Diabetes Mellitus, the role of familial eating patterns and weight-related concerns. *J. Adolescent Health*, 35, 278-279.
- Mohn, J., Igland, J., Zoffmann, V., Peyrot, M., & Graue, M. (2018). Factors explaining variation in self-esteem among persons with type 1 diabetes and elevated HbA1c. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0201006>.

Oris, L., Rassart, J., Prikken, S., Verschueren, M., Goubert, L., Moons, P., Berg, C., Weets, I., & Luyckx, K. (2016). Illness identity in adolescents and emerging adults with type 1 diabetes: introducing the illness identity questionnaire. *Diabetes Care*, 39.

Öz, R., & Yılmaz, H., Akçay, N. (2009). Tip 1 diyabetli çocuklarda benlik saygısını etkileyen faktörler. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1).

Powers, M., Richter, S., Ackard, D., & Craft, C. (2017). Diabetes distress among persons with type 1 diabetes. *Diabetes Distress and Psychological Health*, 43(1).

Rasbach, L., Volkening, L., Markowitz, J., Butler, D., Katz, M., & Laffel, L. (2015). Youth and Parent Measures of Self-Efficacy for Continuous Glucose Monitoring: Survey Psychometric Properties. *Diabetes Technology & Therapeutics*, 17(5).

T.C. Sağlık Bakanlığı, (2015-2020). Türkiye Diyabet Programı. Ankara. https://extranet.who.int/ncdccs/Data/TUR_D1_T%C3%BCrkiye%20Diyabet%20Program%C4%B1%202015-2020.pdf Erişim tarihi: 30.10.2019.